

БАЗИЛЬ Людмила
д-р пед. наук, доцентка, пані учений секретар,
провідна наукова співробітниця лабораторії
професійної кар'єри, Інститут професійної освіти
НАПН України,
Київ, Україна

КОНЦЕПЦІЯ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИЗ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. У статті молодіжне підприємництво розглядається як один із перспективних напрямів відновлення повоєнної економіки України. Неналежне поцінювання державою цього соціального сегменту й недостатня інформація щодо теорій і практик його функціонування заактуалізували необхідність розроблення концепції консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва якосновоположного, фундаментального й системного розуміння суті цього процесу. Автором запропоновано два найбільш ефективні напрями реалізації концепції: інтелектуальна, дослідно-аналітична і проектна діяльність педагогічних працівників щодо аналізу проблемних питань та розроблення конструктивних способів і алгоритмів їх розв'язання; взаємодія зі здобувачами професійної освіти задля застосування набутих ними знань і вмінь, зокрема в складанні бізнес-планів.

Ключові слова: молодіжне підприємництво, концепція, консультування з молодіжного підприємництва, професійна освіта, здобувачі професійної освіти.

CONCEPT OF CONSULTING ACQUISITIONERS OF VOCATIONAL EDUCATION IN YOUTH ENTREPRENEURSHIP

Abstract. In the article, youth entrepreneurship is considered as one of the promising directions of recovery of the post-war economy of Ukraine. Inadequate appreciation by the state of this social segment and insufficient information about the theories and practices of its functioning actualized the need to develop the concept of counseling students of professional education in youth entrepreneurship as a basic, fundamental and systematic understanding of the essence of this process. The author proposed two most effective directions for the implementation of the concept: intellectual, research-analytical and project activities of pedagogical workers regarding the analysis of problematic issues and the development of constructive methods and algorithms for their solution; interaction with the students of professional education in order to apply the knowledge and skills they have acquired, in particular, in drawing up business plans.

Key words: youth entrepreneurship, concept, consulting on youth entrepreneurship, professional education, students of professional education.

Тривалі військові дії, спричинені повномасштабною російською агресією проти України, негативно вплинули на функціонування її економічної системи. Внаслідок колосальних втрат людських життів, пошкодження або знищення російськими військами підприємств, об'єктів інфраструктури, культурної спадщини, довкілля, за відсутності на території значної кількості населених пунктів країни, можливостей для ведення підприємницької діяльності навіть у регіонах, де не проходили бойові дії, внаслідок переміщення працівників на безпечні території, руйнування логістики із постачання сировини та готової продукції, різкої зміни структури попиту відбулося суттєве падіння національної економіки. Одним із ефективних напрямів відновлення повоєнної економіки України є молодіжне підприємництво. Саме молодь швидко реагує на суспільні зміни, ефективно сприймаючи їх позитивні сторони, і, володіючи невичерпним потенціалом і

здатністю до підприємництва порівняно з представниками інших вікових груп, є економічно активною когортою і дієвим чинником відновлення національної економіки.

Розвиток молодіжного підприємництва в Україні матиме позитивну динаміку за таких умов: здійснення профільної підготовки, що передбачає засвоєння суб'єктами підприємницької діяльності основних правил ведення бізнесу; масового залучення молоді до підприємницької справи; збільшення попиту на підприємницьку діяльність серед молоді; широкого інформування про державні програми для підтримки молодіжного підприємництва; забезпечення реальних можливостей для практики і стажування здобувачів освіти в бізнес-сфері; засвоєння маркетингових знань для просування бізнесу.

Фінансова, інформаційна, консультаційна підтримка молодіжного підприємництва має забезпечуватися на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях. Концептуальні засади консультування з молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти – це основоположне, системне й фундаментальне розуміння процесу консультування як цілісності підходів, принципів, методів, дій щодо становлення і розвитку молодіжного підприємництва, у т.ч. розвитку готовності майбутніх фахівців до підприємницької діяльності і самозайнятості в умовах ринкової економіки. Зауважимо, що концептуальні засади системи консультування з молодіжного підприємництва реалізуються двома способами: в інтелектуальній дослідно-аналітичній та проєктній діяльності, в аналізі проблем та в розробленні рішень; у взаємодії зі здобувачами освіти з метою реалізації ними набутих знань та створення бізнес-планів.

Консультування з молодіжного підприємництва передбачає: аналіз конкретних ситуацій, що виникають у процесі підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької, бізнес-діяльності; надання своєчасної допомоги майбутнім фахівцям у прийнятті найбільш адекватних рішень щодо їхньої майбутньої участі у підприємстві, ставлення до розвитку власних підприємницьких якостей.

Консультативна діяльність із молодіжного підприємництва спрямована на актуалізацію й усвідомлення майбутнім суб'єктом підприємницької діяльності індивідуальних якостей, що здійснюють цілісний вплив на його роботу (започаткування і просування бізнесу) й особистісний розвиток. Таким чином консультування дає можливість: адекватно оцінити себе, як майбутнього бізнесмена, з позиції критеріїв професійної педагогіки, психології й вимог сьогодення; виокремити нові напрями, способи й засоби досягнення поставлених цілей; визначити конкретні методи і прийоми для реалізації індивідуально-особистісних ресурсів (потенціалів, здібностей, задатків, інтересів).

Завданнями консультування з молодіжного підприємництва є:

- формування позитивних і активних життєвих установок, в яких уявлення про життєвий успіх інтегруються прагнення до досягнення високого рівня професіоналізму з успіхом у підприємницькій діяльності;

- розвиток творчого потенціалу, що реалізується у генерації підприємницьких ідей та їх втіленні в конкретних діях;

- планування особистої і професійної кар'єри здобувача професійної (професійно-технічної) освіти;

- активізація мотивації самоактуалізації та особистісного зростання.

Метод консультування розуміємо як загальну схему, сформовану з урахуванням узагальненого досвіду результативних консультацій цього виду, що дає змогу підготувати відповідну програму дій. Зважаючи на це, вважаємо за доцільне, щоб кожний педагог закладу професійної (професійно-технічної) освіти опанував методіку, методичний інструментарій (методичну базу), а також методологію та технологію консультування.

Технологія консультування з молодіжного підприємництва – це сукупність методів, способів, прийомів перетворення предмета праці у бізнес-продукт із використанням конкретних технічних і програмних засобів у певній послідовності дій (етапів, фаз, операцій, переходів). Технології існують у виробничій, операційній та інтелектуальній діяльності людини й обумовлюються як прийнятою методологією, так і рівнем розвитку засобів праці. На сьогодні технології консультування з молодіжного підприємництва – це, переважно, інформаційні технології і формуються самостійно кожним викладачем-консультантом.

Консультування найчастіше здійснюють у форматі тривалих у часі (від кількох днів до кількох місяців) консультаційних проєктів, а не як надання усних, разових порад. Іноді спільна успішна робота зі студентами щодо реалізації бізнес-проєктів може стати багаторічною і продовжуватися у післядипломний період становлення молодих підприємців.

Консультування може бути систематичним, спланованим і ситуативним, за організаційною формою – груповим та індивідуальним.

Групові заплановані консультації проводять здебільшого практичні психологи спільно із запрошеними фахівцями-підприємцями, стейкхолдерами. Індивідуальні (переважно ситуативні) консультації можуть надавати педагоги, майстри виробничого навчання, які мають певний досвід підприємницької діяльності.

Консультування з молодіжного підприємництва реалізується у трьох формах: надання експертизи, проведення навчання, співпраця із педагогами і здобувачами.

Етапи консультативної діяльності включають: підготовчу роботу, психолого-педагогічне діагностування, планування дій, впровадження, оцінювання і звітування. Залежно від мети й етапів консультування застосовують різні методи: дослідницькі, навчальні, а також методи збору інформації.

Широке розповсюдження отримали різні форми проведення конкурсів бізнес-проєктів, стартапів, котрі організовуються на базі Центрів кар'єри і за результатами їх проведення проєктують алгоритми дій щодо консультування з молодіжного підприємництва. Враховуючи ту обставину, що у переважній більшості вітчизняних ЗП(ПТ)О підготовку до підприємницької діяльності здобувачів професійної освіти доводиться проводити педагогам, які не мають досвіду підприємницької діяльності або мають його у дуже обмеженому об'ємі, бажано для проведення консультування запрошувати фахівців з питань організації підготовки до молодіжного підприємництва. Його завдання: надання експертної оцінки стану підготовки до підприємницької діяльності у конкретному закладі професійної (професійно-технічної) освіти, підготовка, діагностика, планування дій, впровадження (зміни в методах роботи), а також заключний етап (оцінка та звіт).

Консультування в такому випадку будується за двома етапами:

- 1) збір інформації за чітко означеними позиціями, її критичний аналіз та комплексне оцінювання рівня розвитку підприємницької компетентності здобувачів професійної освіти (на основі цієї оцінки виявляються сильні та слабкі сторони організації підготовки здобувачів освіти до підприємництва, аналізуються і плануються можливі поліпшення існуючої ситуації, виробляються рекомендації щодо її оптимізації, котрі надаються педагогічним працівникам і здобувачам освіти);

- 2) зосередження уваги на пошуку причин низької продуктивності організації підготовки здобувачів освіти до підприємництва та їх аналізі, більш докладне вивчення окремих напрямів консультування з молодіжного підприємництва; такий підхід (просування від «загального» до «конкретного») допомагає обмежити попередні діагностичні дослідження питаннями першочергової важливості або переконати педагогів і здобувачів освіти в тому, що шанси досягти очікуваних

результатів будуть вище, якщо у процесі консультування будуть враховуватися усі результати діагностування й педагогічні умови, що склалися у ЗП(ПТ)О щодо підготовки до підприємницької діяльності.

Отже, підтримка молодих людей, зокрема щодо їх залучення до активної участі в соціальному житті країни стануть виправданими інвестиціями у розвиток її стратегічних ресурсів.